

Ratno vazduhoplovstvo i protivvazдушna odbrana u strategiji oružane borbe

Savremeni problemi i dileme strategijskog značaja

Sve savremene armije su preokupirane problemima strategijskog razvoja vidova, njihove namene, organizacije i zadataka koje nameće oružana borba, te kako postići skladan odnos vidova u izvođenju operacija na bazi svestranog angažovanja ljudskog faktora, tehničkih dostignuća i finansijskih mogućnosti zemlje. Ovim problemima pridružuju se mnogi drugi, koji proizilaze iz vrlo brzog tehničkog razvoja i dostignuća na polju gotovo svih naučnih disciplina, čiji ogroman deo programa finansiraju oružane snage za račun razvoja vlastitih sistema oružja u svim vidovima oružanih snaga. Stalna modernizacija postojećih i uvođenje novih boljih i savremenijih oružja u cilju razaranja i uništavanja protivničke žive sile i tehnike na kopnu, moru i u vazduhu iz godine u godinu povećavaju cene proizvodnje, troškove eksploatacije i održavanja. Celokupan razvoj kreće se u pravcu što preciznijeg pogađanja i što masovnijeg uništavanja ciljeva, kako na frontu tako i na celoj teritoriji napadnute zemlje, bez obzira na njenu veličinu, pa i kontinent kao celine.

Savremena tehnika u armijama traži vrhunski tehnički obrazovane kadrove za njenu eksploataciju i upotrebu radi postizanja maksimalnih efekata koje ona pruža. Svako novo oružje traži odgovor kako mu se suprotstaviti radi uništenja i zaštite od njegovog udara, čime se nastavlja tehnička trka između sredstava napada i odbrane, što ima poseban uticaj na operativno-taktička rešenja u izvođenju napada i odbrane.

U ovom razmatranju posebno ću se zadržati na vođenju oružane borbe u vazдушnom prostoru, u tzv. trećoj dimenziji rata, koja iz godine u godinu dobija sve veći strateški značaj, zbog neprekidnog, izuzetno brzog razvoja vazduhoplovno-tehničkih napadnih i odbrambenih sredstava, njihovih prvorazrednih mogućnosti i efikasnosti u vođenju operacija na kopnu i moru. Na usavršavanju vazduhoplovne tehnike rade najveći umovi sveta sa područja aerodinamike, fizike, hemije, tehnologije, metalurgije, plastičnih masa, biologije, medicine i drugih naučnih disciplina.

Poslednjih decenija trećoj dimenziji rata priključila se i kosmonautika sa svojim tehničkim dostignućima, koja se svestrano mogu koristiti, ili se već koriste za ratne svrhe na području izviđanja svih vrsta, veze, navigacije, meteorologije, pa i mogućnosti udara za masovno uništenje na Zemlji. Dostignuća kosmonautike, posebno na području elektronike i ostale opreme, našla su primenu u svim vrstama i tipovima najsavremenijih aviona i raketnih sistema raznih namena. Svojim izuzetno malim gabaritima, vrlo preciznom opremom i primenom vrlo čvrstih i lakih metala za konstrukciju, omogućavaju da avioni i raketni sistemi postanu lakši a time i brži, da imaju veći dolet i veću nosivost ubojnih sredstava.

Posledice dejstva iz vazduha mogu biti nesagledive u pogledu razaranja, izazivanja požara i uništavanja borbenih sastava i civilnog stanovništva, naročito ako se blagovremeno ne preduzimaju mere odbrane i zaštite na bazi naučnih i timskih praćenja mogućnosti savremenih oružja. Ova aktivnost poprima izuzetan značaj u pripremi zemlje za eventualni rat.

Savremena borbena avijacija za napadna dejstva zahteva avion što veće brzine, većeg plafona, boljih manevarskih mogućnosti, većeg taktičkog radijusa i sa većim korisnim tovarom za borbena dejstva. Posebno se postavlja problem odnosa težine aviona i snage motora zbog manevarskih mogućnosti aviona pri punom opterećenju, na zemlji i u vazduhu, na vertikalni i horizontalni. Sve su zapaženiji rezultati u smanjenju potrošnje goriva kod dvoprotočnih motora. Postignuti izjednačujući odnos težine letelice i pogonske grupe — motora ili čak u korist pogonske grupe motora — omogućava vrlo kratka poletanja i sletanja uz primenu kočećih padobrana na betonskim i asfaltnim ili travnim poletno-sletnim stazama, a time i veću bezbednost upotrebe avijacije u uslovima oštećenja poletno-sletnih staza. Veća snaga motora od težine aviona omogućila je konstrukciju borbenog aviona sa vertikalnim poletanjem, na čijem usavršavanju rade vodeće tehničke zemlje sveta.

Navigacijska oprema s autopilotima i mikroračunari gotovo da isključuju pilota na marš-ruti prilikom dolaska u rejon cilja. Isto tako, savremeni nišani omogućavaju korekturu svih faktora — vetar, daljina i slično — čime se postižu vrlo precizni pogoci u cilj. Izuzetna pažnja posvećena je identifikaciji i opremi za protivelektronsku i infracrvenu odbranu za vreme vlastitih borbenih dejstava svih vrsta letelica.

Ubojna sredstva napadne avijacije dostigla su izuzetnu raznovrsnost posebno po načinu upotrebe sa raznih visina i daljina, u cilju izbegavanja PVO, kao i svoje razorne moći površinskim zahvatom po tehnici i živoj sili, ili direktnim vrlo efikasnim i uništavajućim pogocima u objekte malih dimenzija. Savremenom primenom radio, laserskog, televizijskog ili infracrvenog vođenja bombi i raketa vazduh-zemlja izbegava se dobar deo protivničke PVO u rejonu objekta dejstva, a raketama vazduh-vazduh omogućeno je gađanje sa veće udaljenosti i iz svih rakursa u odnosu na cilj. Postignuti su značajni rezultati u smanjenju težine ubojnih tereta na bazi efikasnosti — jačine razaranja tih sredstava — a promenom njihove aerodinamike znatno se smanjuje otpor podvesnih ubojnih sredstava. Tendencija je: što lakša i što razornija ubojna sredstva.

Postojeće mogućnosti PVO na malim, srednjim i velikim visinama naterale su avijaciju i helikoptere da izbegavaju jako branjene zone i borbene grupacije. Mogućnosti radara da na vlastitoj teritoriji blagovremeno uzbunjuju svoju PVO dovele su u novije vreme do primene ekstremno malih visina od strane napadne avijacije na marš-ruti leta i za vreme udara po cilju. Danas je sve naglašenije: dejstvo avijacije s malih visina, upotreba kasetnih malih bombi velike razorne moći i plamenih bombi koje zahvataju ciljeve na velikim površinama. Napad na cilj iz brišućeg leta dobija prednost u odnosu na napad iz poniranja.

Cena obuke i održavanje borbene gotovosti jedinica u miru na savremenoj tehnici, u kopненоj vojsci i ratnoj mornarici, a naročito u ratnom vazduhoplovstvu i protivvazdušnoj odbrani izuzetno je skupo, što povećava vojne budžete svih zemalja do ogromnih razmera. Posebno je skup pilot, za čiju obuku se troše vrlo skupi časovi resursa aviona, raznovrsna ubojna sredstva i tone goriva, a uz to letenje zahteva skup sistem zemaljskog opsluživanja i održavanja, radio-navigacijske i radarske sisteme za borbena dejstva raznih vrsta avijacije.

Cena pojedinih savremenih borbenih aviona, koja se kreće i do 200 miliona dinara, naterala je mnoge bogate evropske zemlje da

konstruišu avione brzine do 1,5 Maha, koji treba da su vrlo efikasni za vatrenu podršku i izviđanje i da se mogu koristiti kao lovci na malim i srednjim visinama. Takvi avioni moraju biti tolerantne cene — odnosno da budu što jeftiniji, što lakši i manji, rasterećeni skupih rešenja u opremi. Oni treba da imaju visoke manevarske mogućnosti u vazduhu i na zemlji, da su sposobni za vrlo kratka poletanja i sletanja, i da nose dovoljan teret ubojnih sredstava za uništavanje ciljeva na zemlji, moru i u vazduhu. Dakle, to su avioni reduciranih mogućnosti najsavremenijih vrhunskih borbenih aviona, adekvatnih snazi motora, uz primenu najsavremenijih aerodinamičkih rešenja i lakih metala u konstrukciji.

Svemu tome pridružile su se i bespilotne letelice namenjene za izviđanje, pa i vatreni udar. Krstareće rakete razvijene na bazi bespilotnih letelica s posebnim sistemom navigacije i vođenja predstavljaju najnoviji prilog trećoj dimenziji rata.

Raznovrsni raketni sistemi u upotrebi KoV i RM su posebno područje vrhunskih tehničkih dostignuća po dometu, brzini i ubojnom tovaru — od klasičnih do nuklearnih, hemijskih i bioloških ubojnih glava. To još više usložava borbu u vazдушnom prostoru.

Izuzetan značaj u trećoj dimenziji rata imaju operativni i taktički vazdušni i pomorsko-vazdušni desanti, kao i manevar snaga na ratištu i vojištima koji za prevoženje koriste avione i helikoptere. S obzirom na nosivost aviona i helikoptera, desantnim jedinicama omogućena je upotreba i teških oružja — topova, raketa, transportera i tenkova — čime je njihova udarna moć dovedena gotovo na nivo najopremljenijih združenih i taktičkih jedinica KoV na zemlji.

Navedenim mogućnostima napadnih sredstava iz vazduha suprotstavlja se savremena trupna i teritorijalna PVO sa svojim artiljerijsko-raketnim jedinicama, lovačkom avijacijom i radarskim jedinicama za osmatranje i navođenje.

Po pravilu, sva sredstva u PVO treba da budu što veće brzine i dometa; sa što preciznijim gađanjem i efikasnijim uništavanjem ciljeva u vazduhu, da bi uspešno branili štice objekte na teritoriji i borbene sastave na frontu i u pozadini. Od pojave avijacije do danas, a tako će biti i u budućnosti, razvija se trka između avijacije i sredstava PVO u usavršavanju i nalaženju obostrano boljih tehničkih i taktičkih rešenja u borbi pod devizom »ko će koga nadvladati«.

U PVO vrši se vrlo precizna podela ciljeva između njenih sistema oružja po visini i prostoru, a raketne jedinice srednjih i velikih dometa postale su okosnica za organizaciju jedinstvenog sistema

PVO objekta. Integracijom svih sredstava PVO u zoni branjenog objekta, bez obzira kome formacijski pripadaju, postiže se veća efikasnost u borbi sa avijacijom i helikopterima protivnika. Efikasna odbrana izuzetno značajnih objekata na teritoriji i glavnih grupacija snaga KoV i RM, može se postići samo »mešanom«, raznovrsnom upotrebom raznih sredstava PVO po dometu i kalibru artiljerijsko-raketnih oružja, uz potpuno sadejstvo s lovačkom avijacijom i stvaranjem zabranjenih zona za vlastitu avijaciju i helikoptere. Njihov let može se ostvariti samo kroz definisane koridore i na određenim visinama.

Leteći radarski sistemi i radari s prelamajućim zračenjem, sposobni za preskakanje velikih planina, skinuli su s dnevnog reda ranija ograničenja radarskog sistema.

S obzirom na izuzetno velike mogućnosti napada iz vazduha raznovrsnim sredstvima, borbeno obezbeđenje jedinica i civilna zaštita zahtevaju uporne mirnodopske pripreme za rat. To nameće izgradnju svih vrsta skloništa i zaklona, brzo ukopavanje, efikasna sredstva za dekontaminaciju ljudstva i tehnike, efikasnu protivpožarnu službu, organizovanu sanitetsku službu za pružanje prve pomoći i lečenje velikog broja ranjenika, maskiranje i druge mere. Blagovremeno obaveštavanje i uzbunjivanje o nailasku protivnikove avijacije zauzima posebno mesto u sistemu obezbeđenja. Sve to zahteva savremenu tehničku opremu i velike rezerve, koje daleko prevazilaze mirnodopske potrebe, a time i velike finansijske žrtve koje se isplate radi zaštite borbenih sastava, stanovništva i društvenih dobara.

Početkom šezdesetih godina pojavom raznovrsnih sistema raketnih oružja u mnogim zemljama pojavile su se ne samo teorije već i doktrinarni stavovi, s tim da je došao »kraj borbenoj avijaciji i da ona mora ustupiti mesto raketama«; da »nastaje period raketa i helikoptera«. Takve teorije i stavovi bili su vrlo brzo demantovani. Avijacija se održala i otpočeo je njen brzi razvoj, s tim što se i danas traže razumna rešenja za upotrebu raznih vrsta avijacije i raketa. Obistinjavaju se predviđanja nestajanja bombarderske avijacije zbog njenog fantastičnog poskupljenja u trci sa PVO, a postojećoj bombarderskoj avijaciji sve teže se može naći kakvo takvo mesto u borbenim dejstvima iz vazduha u operacijama savremenih armija.

Naveo bih nekoliko poučnih primera iz lokalnih ratova poslednjih godina, koji mogu da posluže kao iskustvo u razvoju i upotrebi oružanih snaga.

Poznato je da svaki lokalni rat, pored ostalog, predstavlja odme-
ravanje tehničkih dostignuća raznih vrsta oružja, taktike i njihove
upotrebe od strane super-sila. U vijetnamskom ratu, na primer, SAD
su masovno upotrebljavale avijaciju i helikoptere, dok su Severno-
vijetnamci vodili borbu protiv njih svim vrstama PVO sistema. Oni
su organizovali raznovrsnu zaštitu svojih borbenih jedinica, stanov-
ništva i pod vrlo teškim uslovima održavali postojeću privredu. Kaže
se: »Sovjeti su razvili vrlo moderna sredstva i taktiku PVO, a Ame-
rikanci usavršili avijaciju, helikoptere i njihovu taktiku«.

Izraelsko-arapski rat 1973. godine ukazao je na velike moguć-
nosti trupne PVO. Poznato je da je PVO arapskih zemalja nanela
velike gubitke izraelskoj avijaciji u početnom periodu rata. Izraelci
su kasnije svoju avijaciju vrlo uspešno upotrebljavali za vreme pre-
laska Sueckog kanala i u dubini borbenog poretka po razvijenim
arapskim divizijama, pružajući vrlo efikasnu podršku svojoj KoV u
glavnim fazama operacije.

Organizacija inženjerskog obezbeđenja i jake PVO aerodroma
u poslednjem izraelsko-arapskom ratu nije dovela do uzajamnih
udara po avijaciji na zemlji i tu su obostrano naneti vrlo mali gubici.

Raketni sistemi PVO individualnog gađanja, zbog neidentifika-
cije, obarali su vlastite avione i helikoptere, zbog čega su u toku rata
upotrebljavani samo po komandi kvalifikovanih starešina.

Sistem radarskog otkrivanja za jedinice ne samo na frontu već
i u dubini pokazao se nedovoljno efikasan pa se pribeglo formiranju
vodova i četa za vizuelno osmatranje, itd.

II

Naše ratno vazduhoplovstvo i protivvazдушna odbrana u strategiji oružane borbe

Koncepcija opštenarodne odbrane proizašla i stvorena u narodno-
oslobodilačkom ratu, razvila je naše oružane snage u svim njenim
strategijskim komponentama — JNA i TO sa civilnom zaštitom i
društvenom samozaštitom. JNA sa svojim vidovima i u posleratnom
razvoju do danas stalno je modernizovana na bazi realnih ljudskih,
tehničkih i finansijskih mogućnosti zemlje. Isti takav kurs moder-
nizacije obuhvatio je i teritorijalnu odbranu, koja se razvila u snažan
strategijski ešelon naše odbrane i društvene samozaštite.

Naše oružane snage su pod stalnom brigom SKJ i Vrhovnog
komandanta maršala Tita, usmeravane u svim periodima svoga raz-

voja na rešavanje iskrslih problema na planu strategije, operatike i taktike, kao i tehničke modernizacije i obučenosti kadrova za vođenje oružane borbe u cilju povećanja odbrambene moći naše domovine.

Naše RV i PVO nastalo u ratu u izuzetno teškim uslovima formiralo je sve vrste avijacije: lovačku, jurišnu, izviđačku, transportnu i avijaciju za vezu; razvilo pozadinu i škole. Učešćem u ratnim operacijama ono je steklo vlastita borbena iskustva i ratnu tradiciju što je imalo, ima i imaće izuzetan značaj za strategijski razvoj našeg RV i PVO.

Svakako da problemi i daleme koji se postavljaju pred RV i PVO svih zemalja predstavljaju i naše probleme, ne samo u razvoju i doktrini i strategiji našeg RV i PVO, već i u konkretnim opredeljenjima namene, zadataka, organizacije, tehničke opremljenosti, izgradnje infrastrukture. To se odnosi na utvrđivanje stručne, vazduhoplovne kadrovske politike u cilju osposobljavanja svih komandi i jedinica da bi RV i PVO odgovorilo svojim zadacima u eventualnom ratu.

Naša opredeljenja u mirnodopskom razvoju proizvod su kontinuelnog usavršavanja RV i PVO, s težnjom da organizacijsko-formacijske strukture borbenih sastava odgovore postavljenoj nameni i zadacima koji proizilaze iz naše strategije oružane borbe.

Ratnom vazduhoplovstvu i protivvazdušnoj odbrani uvek su davane realne dimenzije na bazi kadrovskih, tehničkih i finansijskih mogućnosti naše zemlje. U prošlosti, a i danas, naša praksa je usmerena na to da postignemo što skladniji odnos i razvoj avijacije, raketnih i radarskih jedinica, infrastrukture i sistema komandovanja — da bi odgovorili nameni i zadacima koji su pred nas postavljeni za slučaj eventualne agresije na SFRJ.

U svim našim rešenjima uvek je prisutno saznanje da su prostorne dimenzije naše zemlje relativno male, a celokupna teritorija podložna udarima iz vazduha, kako avijacijom i raketnim jedinicama tako i upotrebom operativnih i taktičkih desanata, a posebno taktičkih helikopterskih desanata. Uništavajuća moć raznovrsnih udara iz vazduha zahteva najšire mere odbrane i zaštite, uz široko angažovanje ne samo oružanih snaga već i svih subjekata u društvu — društveno-političkih zajednica, mesnih zajednica, organizacija udruženog rada, društveno-političkih organizacija posebno SKJ. Na tim zadacima moraju se u punoj meri angažovati vojnostručne profesionalne strukture i naučne institucije da bi nam rešenja bila što ekonomičnija, korisnija i efikasnija na planu mera protivvaz-

dušne odbrane i civilne zaštite, u prvom redu velikih gradova i ostalih naselja. Izrazito planinski karakter većeg dela naše teritorije usložava rešenja opremanja i sistema podrške. Zbog toga smo izlaz našli u vlastitoj konstrukciji lakih borbenih aviona podrške, visoke manevarske moći. To će biti naša orijentacija i u budućе.

Namena našeg RV i PVO je:

- protivvazдушna odbrana teritorije i zaštita glavnih grupacija oružanih snaga i

- podrška kopненоj vojsci, ratnoj mornarici i jedinicama teritorijalne odbrane.

Odgovarajući na postavljenu namenu, definisani su i osnovni stratezijski zadaci RV i PVO:

1. — U protivvazdušnoj odbrani vršiti udare po protivničkoj napadnoj avijaciji u vazduhu, vazдушnim i pomorsko-vazдушnim desantima.

2. — Obezbediti izviđanje iz vazduha i vatrenu podršku našim snagama, naročito u protivoklopnoj i protivdesantnoj borbi.

3. — Razviti borbeno-pozadinske sastave radi blagovremenog opsluživanja i snabdevanja, kao i zaštite rasporeda avijacijskih, helikopterskih, raketnih i radarskih jedinica skupa sa združenim komandama. Obezbediti žilavost baziranja avijacije na aerodromima.

Odgovor na ove zadatke mora dati taktika koja ima svoje specifičnosti, s obzirom na način vođenja naših operacija na kopnu i moru, kao i mogućnosti snaga agresora, bez obzira sa koje strane on dolazio i kakve zadatke je sebi postavio.

Takva namena i zadaci opredelili su nas na razvoj i izgradnju tri osnovna borbenog sistema u RV i PVO:

- sistem teritorijalne PVO,
- sistem podrške i
- borbeno-pozadinski sistem.

Trupna protivvazдушna odbrana u RV i PVO je u nadležnosti najvišeg stratezijskog komandovanja, kao uostalom i celokupne naše oružane snage.

Naš PVO sistem u RV i PVO obuhvata:

- radarske jedinice,
- lovačku avijaciju,
- raketne sisteme srednjih i velikih visina i
- trupnu PVO za zaštitu borbenog rasporeda komandi i jedinica.

Sistem podrške snaga KoV, RM i jedinica teritorijalne odbrane obuhvata:

- izviđačku avijaciju,
- lovačko-bombardersku avijaciju,
- laku borbenu avijaciju,
- transportnu avijaciju,
- helikopterske jedinice i
- avijaciju za vezu.

Avijacija teritorijalne odbrane razvija se uz punu našu pomoć i delimičnu odgovornost sa štabovima teritorijalne odbrane socijalističkih republika i pokrajina. Posebne zadatke u tom pogledu ima Vazduhoplovni savez Jugoslavije.

Borbeno-pozadinski sistem odgovoran je za borbeno obezbeđenja na zemlji i snabdevanje celokupnog rasporeda snaga RV i PVO. U pozadinskom snabdevanju RV i PVO oslanja se na službe koje su u nadležnosti pozadine JNA, dok se borbeni sastavi za zemaljsko obezbeđenje razvijaju u potrebnoj meri po istim principima kao i u KoV.

Civilni vazdušni prevoznici sa aerodromskim preduzećima u eventualnom ratu integrišu se svojim sastavima u RV i PVO.

Vazduhoplovnotehnička služba obuhvata brigu za celokupnu tehniku avijacije, helikoptera, raketnih sistema i radara, a unutar nje i sredstava veze, i snosi punu odgovornost za obrazovanje svih nivoa kadrova uključujući i vojnike za stručnotehničko školovanje.

Eksploatacija i održavanje svih stepena, uključujući i generalni remont kao i Vazduhoplovni tehnički institut, u nadležnosti su vazduhoplovnotehničke službe. Postoji najtešnja saradnja upravnih organa vazduhoplovnotehničke službe preko Vojnoprivrednog sektora SSNO sa namenskom vojnovazduhoplovnom industrijom u pogledu njenog razvoja i programa proizvodnje.

Sve vidovske škole su integralni deo RV i PVO. Gimnazija »Maršal Tito«, Vazduhoplovna vojna akademija, Vazduhoplovnotehnički školski centar i Komandno-štabna akademija RV i PVO, dobijaju zadatke školovanja, osnove programa i materijalno-finansijsko obezbeđenje od Komande RV i PVO. Škole su u stalnom kontaktu sa trupom u cilju povećavanja kvaliteta proizvedenih kadrova za naše komande, jedinice i ustanove, na bazi čega se vrše modifikacije nastavnih planova i programa.

RV i PVO integriše i obuhvata celokupnu vazduhoplovnu organizaciju u jedinstven vid i snosi odgovornost za razvoj, borbenu

gotovost i pripremu za rat svih njegovih delova, dok je upotreba u ratu RV i PVO u nadležnosti Vrhovne komande.

U programu opremanja RV i PVO naša orijentacija je da na bazi naših naučno-tehničkih, konstruktivnih dostignuća i proizvodnih, kadrovskih i tehnoloških mogućnosti, snabdevamo RV i PVO dozvučnim mlaznim avionima, helikopterima, ubojnim sredstvima i opremom vlastitim konstrukcijama i kupovinom licenci za prevazi-
laženje našeg zaostajanja ili vremenske stiske da bi blagovremeno proizveli bilo koje borbeno sredstvo u domaćoj industriji.

Vrhunske lovačke avione, raketne sisteme i radare kao i druga sredstva čija je proizvodnja nerentabilna u malim serijama, i dalje ćemo nabavljati u inostranstvu. Njihovo održavanje i eksploatacija mora biti usvojena u našim jedinicama i vazduhoplovnotehničkim zavodima do momenta uvođenja sredstava u borbene sastave našeg RV i PVO.

Svakako da RV i PVO u celokupnom svom životu obezbeđuje punu saradnju sa Generalštabom i ostalim organima SSNO, da bi uskladilo svoj razvoj sa ostalim vidovima JNA i TO u cilju što šireg i boljeg vlastitog uklapanja u našu strategiju oružane borbe i koncepciju opštenarodne odbrane.

Naše idejno-političko jedinstvo, organizaciona izgrađenost i akciona osposobljenost naših komandi i jedinica i sve kvalitetniji rad omladinske i sindikalne organizacije — garancija su daljeg uspešnog razvoja RV i PVO u sprovođenju stavova i zadataka koje je postavio XI kongres SKJ pred opštenarodnu odbranu i društvenu samozaštitu.

Svesna i uticajna organizacija Saveza komunista je nosilac odgovornosti u ostvarivanju politike SKJ u ratnom vazduhoplovstvu i protivvazdušnoj odbrani.